

Ελληνική Πολιτική Εθνικής Ασφάλειας στον 21^ο Αιώνα*

Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη εικόνα των προκλήσεων για την ελληνική εθνική ασφάλεια στον 21^ο αιώνα. Η μελέτη αποπειράται να περιγράψει το περιφερειακό περιβάλλον ασφαλείας, τον αμυντικό σχεδιασμό της χώρας, τα προβλήματα και τις δυνατότητες της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, τις προγραμματισμένες προμήθειες οπλικών συστημάτων και τις μελλοντικές ανάγκες, το ρόλο της χώρας στην Ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφαλείας, τις ασύμμετρες απειλές και προκλήσεις και τις επιλογές πολιτικής για την Ελλάδα. Ελπίδα και φιλοδοξία μας είναι να συνεισφέρουμε με τρόπο υπεύθυνο και τεκμηριωμένο στη σχετική συζήτηση που διεξάγεται στη χώρα μας.

Η ανάλυση των τάσεων, η αξιολόγηση των απειλών, οι προβλέψεις και οι προτάσεις πολιτικής που διατυπώνονται έχουν μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καλύπτοντας την επόμενη δεκαετία (χωρίς βεβαίως να ξεχνάμε ότι δέκα χρόνια στο εξαιρετικά ρευστό διεθνές περιβάλλον αποτελούν ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα στη διάρκεια του οποίου πολλές από τις προβλέψεις, εκτιμήσεις και προτάσεις πολιτικής αυτής της μελέτης είναι αρκετά πιθανό να ξεπεραστούν από τα γεγονότα).

Η μελέτη βασίστηκε στις ακόλουθες υποθέσεις εργασίας:

1. Το περιφερειακό και διεθνές περιβάλλον θα παραμείνει ρευστό και ασταθές. Θα υπάρξει συνεχιζόμενη ανησυχία για τη διεθνή τρομοκρατία, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, την παράνομη μετανάστευση και τα αποτυχημένα/δυσλειτουργικά κράτη. Εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης της και της οικονομικής ευμάρειας που απολαμβάνει, η Ελλάδα αναμένεται να επηρεαστεί από αυτά τα προβλήματα.
2. Η Ευρωπαϊκή και η Ατλαντική διάσταση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έχουν βαρύνουσα σημασία. Η βαθύτερη ενσωμάτωση της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό οικονομικό και πολιτικό οικοδόμημα και στην εξελισσόμενη πολιτική ασφάλειας της ΕΕ αποτελεί μια σταθερή προτεραιότητα. Ταυτόχρονα, θα παραμείνει σημαντικό για την Αθήνα

* Επιμέλεια: Δρ. Θάνος Ντόκος, Γενικός Διευθυντής ΕΛΙΑΜΕΠ

να διατηρήσει καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ, δηλαδή τον κυριότερο στρατηγικό παίκτη στην ανατολική Μεσόγειο. Ο προσανατολισμός της χώρας θα συνεχίσει να είναι Ευρω-Ατλαντικός, με μια σχετικά αργή αλλά σταθερή μετατόπιση προς τον Ευρωπαϊκό πυλώνα.

3. Δεν αναμένονται δραματικές αλλαγές στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις, αν και δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο κατάρρευσης της ενταξιακής διαδικασίας της Τουρκίας στην ΕΕ, που εκτιμάται ότι θα επηρέαζε αρνητικά και τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Η πλήρης επίλυση των ελληνο-τουρκικών προβλημάτων μέσω διαπραγματεύσεων δεν θεωρείται ως η πιο πιθανή εξέλιξη στο άμεσο μέλλον ή έστω μεσοπρόθεσμα. Η επιστροφή σε μια σχέση υψηλής έντασης, όπως στη δεκαετία του 1990, επίσης δεν θεωρείται ιδιαίτερα πιθανή, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποκλειστεί.
4. Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις για το άμεσο μέλλον θα έχουν μια πρωτεύουσα και μια δευτερεύουσα αποστολή. Η πρωτεύουσα αποστολή θα είναι η αποτροπή εξωτερικών απειλών και προκλήσεων ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα και τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα. Η δευτερεύουσα αποστολή θα είναι η συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές ή Νατοϊκές πολυεθνικές δυνάμεις και σε διεθνείς ειρηνευτικές και σταθεροποιητικές αποστολές, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και την επιχειρησιακή διοίκηση της ΕΕ ή του NATO.
5. Εκτός αν υπάρξουν έκτακτες εξελίξεις, για το άμεσο μέλλον δεν προβλέπεται κάποια αύξηση των ελληνικών αμυντικών δαπανών. Αντιθέτως, εκτιμάται ότι μάλλον θα συνεχιστεί η τάση μείωσης των εν λόγω δαπανών στο μέλλον. Ταυτόχρονα, τα δημογραφικά δεδομένα για την χώρα μας δύσκολα θα βελτιωθούν, έχοντας ως αποτέλεσμα έναν μικρότερο και γηρασμένο πληθυσμό με προφανείς αρνητικές συνέπειες για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Η μετανάστευση έχει χρησιμεύσει σε ένα βαθμό ως «δημογραφική ενίσχυση», τουλάχιστον στο οικονομικό πεδίο, αλλά πολύ περιορισμένη συμβολή μπορεί να έχει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων επάνδρωσης των Ενόπλων Δυνάμεων.
6. Δεν αναμένονται θεαματικές βελτιώσεις αναφορικά με τις τεχνολογικές δυνατότητες και τις οικονομικές επιδόσεις της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας. Επομένως, για την κάλυψη των αμυντικών της αναγκών η χώρα θα συνεχίσει να βασίζεται στην προμήθεια υλικού από τους Ευρωπαίους εταίρους της και τις ΗΠΑ, με τη Ρωσία και το Ισραήλ να αποτελούν πιθανούς συμπληρωματικούς προμηθευτές.

Η μελέτη χωρίζεται στις ακόλουθες ενότητες:

- (α) Ελληνική Πολιτική Εθνικής Ασφάλειας
- (β) Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις
- (γ) Αμυντικές Δαπάνες και Αμυντική Βιομηχανία
- (δ) Η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Ασφάλειας (ΚΕΠΑΑ & NATO)

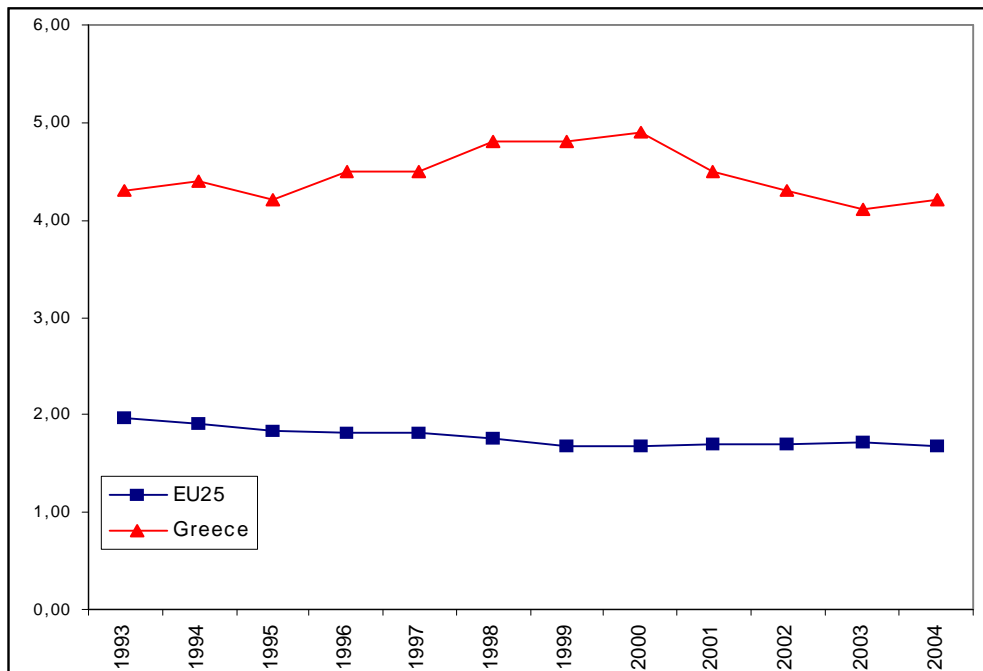
- (ε) Ασύμμετρες Απειλές, Ελληνική Αστυνομία και Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
(στ) Κύρια συμπεράσματα και προτάσεις

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα οι σχέσεις με την Τουρκία συνεχίζουν να κυριαρχούν στην ατζέντα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η Αθήνα δεν έχει καμία επιθυμία να συνεχίσει να συνορεύει με μια πολιτικά απομονωμένη και άρα «ανεξέλεγκτη» Τουρκία. Η σύνδεση της Τουρκίας με τη Δύση αποτελεί, μαζί με την συνεχιζόμενη διαδικασία πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού εκσυγχρονισμού της γειτονικής χώρας, είναι συμφέρουσα για την Ελλάδα. Ανεξάρτητα από τις τρέχουσες εξελίξεις, εκτιμάται ότι οι σχέσεις με την Τουρκία θα παραμείνουν κορυφαία προτεραιότητα και πηγή ανησυχίας για την ελληνική εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας της χώρας για τα αμέσως επόμενα χρόνια. Θα πρέπει, παράλληλα, να σημειωθεί ότι η «αυτοπεποίθηση» της Ελλάδας αυξάνει σταθερά ως αποτέλεσμα της συμμετοχής της στην ΕΕ και της γενικότερης πολιτικο-οικονομικής της εξέλιξης και η χώρα απομακρύνεται σταδιακά από τη μονοδιάστατη «Τουρκοκεντρική» εξωτερική πολιτική των περασμένων δεκαετιών, εφαρμόζοντας μια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική.

Η Ελλάδα θα πρέπει να κάνει ότι μπορεί προκειμένου να αποφύγει ένα νέο ανταγωνισμό εξοπλισμών με την Τουρκία και προς την κατεύθυνση αυτή έχει υποβάλλει κατά περιόδους διάφορες προτάσεις για την μείωση των εξοπλισμών και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Παρόλα αυτά, αφού η άλλη πλευρά δεν ανταποκρίνεται σε τέτοιες πρωτοβουλίες και εφόσον συνεχίζει να διατηρείται τυπικά σε ισχύ το *casus belli* της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης, κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσιμης μεταβατικής περιόδου για την Τουρκία η Ελλάδα δεν έχει άλλη επιλογή από το να επενδύσει στην τεχνολογική ανωτερότητα και την πλήρη εκμετάλλευση του ανθρώπινου δυναμικού των Ενόπλων Δυνάμεών της, καθώς και την ενίσχυση των στρατηγικών συμμαχιών της.

Αμυντικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ-25 και την Ελλάδα 1993-2004

Στον αμυντικό τομέα, η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με αρκετούς περιοριστικούς παράγοντες: δεν μπορεί να ξοδέψει περισσότερα από το στρατηγικό της αντίπαλο, τουλάχιστον όχι χωρίς σοβαρές συνέπειες για την εθνική της οικονομία, δεν έχει την ικανότητα να παράγει πιο εξελιγμένα συστήματα από τον αντίπαλο της, ούτε και μπορεί να προμηθευτεί τέτοια συστήματα μιας και οι δύο χώρες έχουν τους ίδιους προμηθευτές, οι οποίοι στις περισσότερες περιπτώσεις δεν επιθυμούν να ευνοήσουν κάποια από τις δύο πλευρές.

Η μόνη βιώσιμη επιλογή για μια χώρα σαν την Ελλάδα είναι να κάνει μια πιο αποτελεσματική χρήση των αμυντικών της δαπανών δίνοντας έμφαση στην απόκτηση πολλαπλασιαστών ισχύος και οργανώνοντας τις Ένοπλες Δυνάμεις της κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μετατραπεί η χώρα σε ένα «δύσκολο στόχο». Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα επηρεάσει την ανάλυση κόστους οφέλους (cost/benefit analysis) του αντιπάλου της και θα τον πείσει πως η οποιαδήποτε χρήση βίας ενάντια στην Ελλάδα θα είναι μια ενέργεια υψηλού κόστους το οποίο ξεκάθαρα θα υπερβαίνει τα οποιαδήποτε αναμενόμενα οφέλη.

Για τις δυνάμεις του **Στρατού Ξηράς**, τα συστήματα θα πρέπει να προσανατολισθούν στις παρακάτω προτεραιότητες :

- Συστήματα Επίγειας Αναγνώρισης και UAV.
- Μεταφορικά Ελικόπτερα και Ελικόπτερα Ειδικών Αποστολών.
- Επιθετικά Ελικόπτερα.

- Οχήματα Μάχης Πεζικού (IFV)
- Ταχύπλοα σκάφη μεταφοράς.
- Εξοπλισμός για τις μονάδες Ειδικών Δυνάμεων και Πεζοναυτών.
- Μέσα εξομοίωσης για ρεαλιστικότερη Εκπαίδευση.
- Ανταλλακτικά και Πυρομαχικά (πραγματικά και εκπαιδευτικά) για τα υπάρχοντα μέσα και οπλισμό.
- Δίκτυα επικοινωνίας με το Πολεμικό Ναυτικό και την Πολεμική Αεροπορία για συνδυασμένες επιχειρήσεις.

Κατά τα περασμένα έτη, η προτεραιότητα δόθηκε στην απόκτηση νέου εξοπλισμού. Σήμερα, η έμφαση πρέπει να δοθεί στην αναδιοργάνωση του Στρατού Ξηράς, την ενσωμάτωση των υπάρχοντων συστημάτων και την εύρεση οικονομικών λύσεων μέσω μιας μικρότερης και πιο ευέλικτης δομής, με στόχο τη μεγιστοποίηση της απαιτούμενης αποτελεσματικότητας ως προς τους εθνικούς και διεθνείς στόχους και τις υποχρεώσεις.

Υπάρχει μια τάση τα τελευταία χρόνια, όχι μόνο στην ελληνική **Πολεμική Αεροπορία** αλλά και σε πολλές άλλες αεροπορίες ανά τον κόσμο, που δίδει έμφαση στα αεροσκάφη πολλαπλών ρόλων. Αυτό δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως εσφαλμένο αφού υπάρχουν σαφή επιχειρησιακά και οικονομικά πλεονεκτήματα. Παρόλα αυτά δεν αποτελεί κανόνα που πρέπει να εφαρμόζεται τυφλά σε όλες τις περιπτώσεις.

Ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας που θα καθορίσει τις επιχειρησιακές απαιτήσεις είναι το είδος αποτροπής που προκύπτει από το ελληνικό Αμυντικό Δόγμα και που κρίνεται ως αποτελεσματικότερο για την αντιμετώπιση της πιθανής απειλής. Με αυτή τη λογική, δυνατότητες διείσδυσης και βομβαρδισμού δεν αποτελούν την υψηλότερη προτεραιότητα για την Ελλάδα στο πλαίσιο της αποτρεπτικής στρατηγικής «μέσω άρνησης» (deterrence by denial), που κρίνεται καταλληλότερη από την «αποτροπή δια της απειλούμενης τιμωρίας» (deterrence by punishment) για τις ελληνικές ανάγκες, με βάση τις σημερινές δυνατότητες και το είδος της απειλής. Τα χαρακτηριστικά stealth θα πρέπει να θεωρηθούν ως μια πολύ χρήσιμη αλλά όχι απολύτως αναγκαία δυνατότητα για το μαχητικό α/φος 4^{ης} γενιάς. Σε κάθε περίπτωση, η ανάγκη απόκτησης δυνατοτήτων αντι-stealth για την αντιμετώπιση της πιθανής απειλής πρέπει να εξεταστεί από την Πολεμική Αεροπορία.

Οι σημερινοί αριθμοί της ΠΑ (περίπου 215 μαχητικά 3^{ης} γενιάς μέχρι το 2010, συν πιθανότατα ακόμα 30-40 μαχητικά 4^{ης} γενιάς) σε συνδυασμό με τα αριθμητικά δεδομένα της αντίστοιχης απειλής για εκείνη την περίοδο, αλλά κυρίως οι επιχειρησιακές απαιτήσεις για την επιτυχή επίτευξη των αποστολών της ΠΑ, δηλαδή της αποτροπής και της αεροπορικής υπεροχής όπου απαιτείται, μας οδηγούν να επανεξετάσουμε τον παραπάνω κανόνα για τα μαχητικά πολλαπλών ρόλων.

Κατά την γνώμη μας, η ελληνική πραγματικότητα απαιτεί, ως κορυφαία επιχειρησιακή προτεραιότητα από τα μαχητικά 4^{ης} γενιάς, να παρέχουν τη δυνατότητα εξασφάλισης αεροπορικής υπεροχής στις περιοχές ενδιαφέροντος μας. Αν αυτό διασφαλίζεται από τα μαχητικά 4^{ης} γενιάς και τα Mirage (παρά τον «ναυτικό» τους ρόλο) σε έναν ικανοποιητικό επιχειρησιακό βαθμό, η ΠΑ θα μπορεί να διαθέσει σημαντικό αριθμό μαχητικών 3^{ης} γενιάς (F-16) για αποστολές αέρος-εδάφους. Σε σύγκριση με τις άλλες πιθανές επιλογές, αυτός ο συνδυασμός μπορεί να έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Αυτό δεν σημαίνει πως τα αεροσκάφη 4^{ης} γενιάς που θα αποκτηθούν δεν χρειάζεται να διαθέτουν τη δυνατότητα εκτέλεσης αποστολών αέρος-εδάφους, αλλά μάλλον ότι η κύρια ικανότητα και απόδοση τους πρέπει να βρίσκεται στις αποστολές Αεροπορικής Υπεροχής, ενώ παράλληλα να διατηρούν τη δυνατότητα ανάληψης αποστολών βομβαρδισμού όταν αυτό απαιτείται (μικτός οπλισμός).

Απέναντι στις αριθμητικά υπέρτερες ναυτικές δυνατότητες της Τουρκίας, το **Πολεμικό Ναυτικό** θα πρέπει να διατηρεί τεχνολογική υπεροχή. Η απόκτηση πολλαπλασιαστών ισχύος, υπό τη μορφή συστημάτων Διοίκησης C⁴I, προηγμένων όπλων και συστημάτων ηλεκτρονικού πολέμου θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Η απόκτηση ναυτικής ικανότητας κρούσης πέραν του ορίζοντα θα παράσχει μια σημαντική επιχειρησιακή δυνατότητα και ένα στρατηγικό πλεονέκτημα έναντι πιθανών απειλών.

Η παρούσα εγκεκριμένη δομή Ναυτικών δυνάμεων αποτελεί μία “ισορροπημένη επιλογή” μονάδων και δυνατοτήτων. Στην δομή αυτή η Φρεγάτα Πολλαπλών Ρόλων θα συνεχίσει να αποτελεί την κύρια μονάδα του ΠΝ. Μια σύγχρονη φρεγάτα πολλαπλών ρόλων πρέπει να έχει τις επιχειρησιακές δυνατότητες που συμβαδίζουν με τις επιχειρησιακές απαιτήσεις, το περιορισμένο προσωπικό και τη δυνατότητα διοικητικής υποστήριξης. Αυξημένες ικανότητες αεράμυνας περιοχής, οι οποίες απουσιάζουν από την παρούσα επιχειρησιακή δυνατότητα του ΠΝ, θα πρέπει να αποτελέσουν υψηλή προτεραιότητα. Με την απόσυρση των αντιτορπιλικών κλάσεως Adams, το ΠΝ δεν διαθέτει δυνατότητα αεράμυνας περιοχής. Τα παρόντα σχέδια δεν προβλέπουν την αναπλήρωση των Adams και απαιτείται άμεση διορθωτική δράση.

Ενώ όμως σε επίπεδο σχεδιασμού όλα βαίνουν καλώς, σε επίπεδο υλοποίησης οι αποκλίσεις είναι τεράστιες. Η κυριότερη «ασθένεια» συνίσταται στην έλλειψη έγκαιρου προγραμματισμού και εκτέλεσης των προγραμμάτων προμήθειας και εκσυγχρονισμού των μονάδων. Υπάρχουν πολλοί και ποικίλοι λόγοι για αυτό το πρόβλημα. Κατ’ αρχάς οι σχετικές διαδικασίες χαρακτηρίζονται από υπερβολική βραδύτητα. Αυτό είναι αποτέλεσμα της γενικότερης τάσης της ελληνικής γραφειοκρατίας να μην προβλέπει τα γεγονότα παρά μόνο αν αναγκαστεί να δράσει εξαιτίας αυτών.

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στο θέμα της διακλαδικότητας των Ενόπλων Δυνάμεων, όπου έχει σημειωθεί περιορισμένη πρόοδος. Το πιο κοινό παράδειγμα διακλαδικότητας, οι αμφίβιες δυνάμεις, είναι μοιρασμένες μεταξύ δύο κλάδων, επιχειρησιακά και διοικητικά, ενώ οι επιχειρήσεις επιτήρησης και παρακολούθησης στο Αιγαίο διεξάγονται και πάλι από ξεχωριστές υπηρεσίες.

Προτείνεται η σταδιακή μετάβαση από μια δομή δυνάμεων που βασίζεται στις πλατφόρμες προς μια δικτυοκεντρική σύγχρονη δομή δυνάμεων με τελικό σκοπό τη δημιουργία μιας μικτής δύναμης με πολλαπλές δυνατότητες αποστολών. Πλήρης εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες (C⁴I, UAV, προσομοιωτές, όπλα μακράς ακτίνας δράσης, μέσα ηλεκτρονικού πολέμου, αισθητήρες, διαστημικές δυνατότητες) και τα σύγχρονα δόγματα (στο πλαίσιο της Επανάστασης στις Στρατιωτικές Υποθέσεις/Revolution in Military Affairs [RMA]) και μια πιο οριζόντια δομή του συστήματος διοίκησης.

Οι προτεινόμενες τεχνολογικές αλλαγές θα φέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα μόνο αν οι Ένοπλες Δυνάμεις εκμεταλλευθούν το πιο πολύτιμο στοιχείο τους, τον ανθρώπινο παράγοντα. Κανένα οπλικό σύστημα δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά αν δεν υπάρχει έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό. Οι αλλαγές στην εκπαίδευση αποτελούν πρώτη προτεραιότητα. Η άγνοια ή η έλλειψη εξοικείωσης με τη χρήση συστημάτων πληροφορικής, σε όλα τα επίπεδα, δεν επιτρέπει τη μέγιστη αξιοποίηση των σύγχρονων οπλικών συστημάτων.

Η Ελλάδα έχει μια παράδοση προμήθειας άμεσα διαθέσιμων οπλικών συστημάτων. Αυτή είναι ίσως η λιγότερο αποτελεσματική μέθοδος απόκτησης αμυντικού υλικού με βάση πολιτικά, οικονομικά και τεχνολογικά κριτήρια. Περισσότερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο στρατηγικό σχεδιασμό και στην εκτίμηση των τρεχουσών και μελλοντικών αναγκών. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των μαχητικών 4^{ης} γενιάς, η Ελλάδα πρέπει να αποφασίσει για το μέγεθος των σχετικών αναγκών της Πολεμικής Αεροπορίας για τα επόμενα 15-20 χρόνια (πιθανότατα μια προμήθεια στο ύψος των 90 αεροσκαφών, αν και αυτό αποτελεί μια εξειδικευμένη πρόβλεψη από μέρους μας) και μετά να σχεδιαστεί μια στρατηγική προμηθειών. Ακόμα και αν η Ελλάδα δεν έθετε -όπως είναι άλλωστε το πιθανότερο- μια αρχική παραγγελία για ολόκληρο τον αριθμό των αεροσκαφών, θα μπορούσε να συμμετάσχει στο πρόγραμμα παραγωγής του επιλεγμένου αεροσκάφους και τα αντισταθμιστικά ωφελήματα, καθώς και τα υπόλοιπα στρατιωτικά, πολιτικά, και οικονομικά οφέλη μπορεί να είναι σημαντικά.

Συστηματικές προσπάθειες για την ανάπτυξη **βιομηχανίας παραγωγής αμυντικού υλικού** ξεκίνησαν στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του 1970 (αν και κάποιες εταιρείες, όπως η τότε ΠΥΡΚΑΛ, προϋπήρχαν αυτής της ημερομηνίας). Οι αντικειμενικοί στόχοι ήταν η ικανοποίηση των εθνικών στρατιωτικών αναγκών, η αύξηση της συμμετοχής των εγχώριων κατασκευαστών και ταυτόχρονα η μείωση της εξάρτησης από τους προμηθευτές του εξωτερικού.

Από τεχνολογικής πλευράς, η προσπάθεια κρίνεται επιτυχής. Η ελληνική αμυντική βιομηχανία παράγει μια μεγάλη ποικιλία εξοπλισμού για τις ανάγκες των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Η προσπάθεια εξαγωγών αμυντικού υλικού σε άλλες χώρες είχε μέχρι τώρα περιορισμένη επιτυχία.

Υπήρξαν σημαντικότερα οικονομικά προβλήματα που προκλήθηκαν από διαφόρους παράγοντες: τη μικρή εγχώρια αγορά, η οποία επηρεάζει σημαντικά τη βιωσιμότητα των γραμμών παραγωγής, η υιοθέτηση αναποτελεσματικών μεθόδων διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης και της καθυστερημένης αντίδρασης στις τεχνολογικές εξελίξεις και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων, η σχετικά αναποτελεσματική χρήση των αντισταθμιστικών ωφελημάτων, των συμφωνιών και των Μνημονίων Κατανόησης [MoU] (με χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο) και τα προγράμματα στρατιωτικής βοήθειας (κυρίως από τις ΗΠΑ και την Γερμανία) τα οποία δεν βοήθησαν ιδιαίτερα την εγχώρια βιομηχανία.

Όσον αφορά στην ελληνική αμυντική βιομηχανία, αρκετά βασικά προβλήματα πρέπει να επιλυθούν το συντομότερο και να ληφθούν αποφάσεις σε καίρια ζητήματα όπως ο ρόλος της αμυντικής βιομηχανίας στην κάλυψη μέρους των εθνικών αμυντικών αναγκών και τη συνεισφορά στην ανάπτυξη του τομέα υψηλής τεχνολογίας της οικονομίας. Εξάλλου, μετά τα πρώτα ελληνικά βήματα στο Διάστημα (με την εκτόξευση ενός επικοινωνιακού δορυφόρου [Hellas Sat] και το δεδηλωμένο και αυξανόμενο ενδιαφέρον, αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες μας, συμπεριλαμβανομένης και της συμμετοχής στο πρόγραμμα Helios, ένα ακόμα σοβαρό ζήτημα είναι το αν τελικά η Ελλάδα οραματίζεται για τον εαυτό της ένα ρόλο -και πάλι, πιθανότατα μικρό, αλλά παρόλα αυτά, ένα ρόλο- στη διεθνή αεροδιαστημική βιομηχανία.

Είναι προφανής η ανάγκη για στρατηγικές επιλογές με στόχο τη διασφάλιση της επιβιωσιμότητας της ελληνικής αμυντικής βιομηχανίας για λόγους εθνικής ασφάλειας, αλλά και οικονομικής ανάπτυξης. Αν κάποιος αποδεχθεί πως η μόνη βιώσιμη επιλογή για την επιβίωση της αμυντικής βιομηχανίας μιας μεσαίας χώρας, με μικρή εγχώρια αγορά και σχετικά περιορισμένη τεχνολογική εξέλιξη, είναι η συμμετοχή σε πολυεθνικά προγράμματα, αυτό καθιστά αναγκαία την έγκαιρη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τις διεθνείς συνεργασίες.

Οι δύο κύριες, ή μάλλον οι μόνες ρεαλιστικές επιλογές είναι η συμμετοχή σε Αμερικανικές ή Ευρωπαϊκές κοινοπραξίες. Αν και θα μπορούσε να αποφασιστεί η συμμετοχή μας κατά περίπτωση, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η γενικότερη αμερικανική πολιτική είναι να μην μοιράζεται σημαντικές τεχνολογίες με τους πελάτες και εταίρους της (για προφανείς και κατανοητούς λόγους που αφορούν την αμερικανική εθνική ασφάλεια και τη διατήρηση της τεχνολογικής υπεροχής). Οι Ευρωπαϊκές χώρες υιοθέτησαν μια διαφορετική προσέγγιση και είναι πρόθυμες να παρέχουν στους εταίρους τους, ιδιαίτερα αν πρόκειται για μέλη της ΕΕ,

αυξημένη πρόσβαση στην υψηλή τεχνολογία, κώδικες προγραμματισμού, κτλ.

Αν και στις περισσότερες περιπτώσεις μια χώρα όπως η Ελλάδα θα συμμετείχε σε πολυεθνικά προγράμματα με ένα μικρό ποσοστό, δεν αποκλείεται σε συγκεκριμένα προγράμματα να έχει πιο ουσιαστικό ρόλο, ιδιαίτερα αν συμμετάσχει από τα αρχικά στάδια του προγράμματος. Τα οφέλη μπορεί να είναι σημαντικά στους τομείς της υποστήριξης και διαθεσιμότητας των οπλικών συστημάτων, της συμμετοχής σε προγράμματα αναβάθμισης και της μείωσης της εξωτερικής εξάρτησης. Κάθε σημαντική προμήθεια οπλικού συστήματος θα πρέπει να αντιμετωπίζεται και ως μια «στρατηγική επένδυση» για την εθνική τεχνολογική ανάπτυξη.

Για μια χώρα της ΕΕ η οποία ετησίως δαπανά ένα υψηλό ποσοστό του εθνικού της προϊόντος για τα αμυντικά εξοπλιστικά προγράμματα, πιστεύουμε πως θα ήταν προς όφελός της, όπως και για την ΕΕ (ιδιαίτερα για τις χώρες – μέλη που έχουν αναπτυγμένη αμυντική βιομηχανία) να συμμετέχει σε κοινά ευρωπαϊκά βιομηχανικά και οικονομικά προγράμματα. Η συμμετοχή του ελληνικού ΥΕΘΑ σε κοινά Ευρωπαϊκά προγράμματα έχει ξεκινήσει (BOC – HELIOS, IRIS – T, UCAV, κτλ.) και εφόσον συμφωνήθηκε τα προγράμματα να εξεταστούν από την Ευρωπαϊκή Αμυντική Υπηρεσία (EDA) καθίστανται άμεσου ενδιαφέροντος για τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Άποψη μας είναι πως ένα σοβαρό ποσό από αυτό που επενδύει η Ελλάδα στον αμυντικό εξοπλισμό, θα μπορούσε να κατευθυνθεί προς κοινά Ευρωπαϊκά προγράμματα με συμμετοχή -σε ένα ρεαλιστικό βαθμό- των ελληνικών βιομηχανιών.

Εφόσον η πλήρης ένταξη στη διαμορφούμενη και εξελισσόμενη **Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική Ασφαλείας** αποτελεί στρατηγικό στόχο της Ελλάδας, θα πρέπει να διαμορφώσει μέρος των Ενόπλων Δυνάμεών της με τρόπο που να αυξάνει τη διαλειτουργικότητα και να διευκολύνει τη συμμετοχή σε πολυεθνικές δυνάμεις της ΕΕ και του NATO. Οι επιχειρήσεις στον αναπτυσσόμενο κόσμο που η Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης του NATO και οι Τακτικοί Σχηματισμοί Μάχης της ΕΕ θα κληθούν να αναλάβουν καλύπτουν όλο το φάσμα των συγκρούσεων, από ειρηνευτικές αποστολές ως μάχες υψηλής έντασης και απαιτούν μια γκάμα στρατιωτικών ικανοτήτων και εμπειριών που δεν κατέχουν οι κληρωτοί οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον για την εθνική άμυνα. Η ικανότητα των Ενόπλων Δυνάμεων να συμμετάσχουν αποτελεσματικά σε τέτοιου είδους επιχειρήσεις πιθανώς να μειωθεί εξαιτίας της αδυναμίας διοχετεύσεως πόρων που προορίζονται για χρήση εντός των συνόρων για την επαρκή χρηματοδότηση και προετοιμασία τους. Η Ελλάδα επομένως, θα πρέπει να εξετάσει την πιθανότητα, χωρίς να υποβαθμίζεται η ικανότητά της να επικρατήσει σε μια πολεμική σύγκρουση, αναδιοργάνωσης της δομής των δυνάμεών της έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια πλήρως εθελοντική και επαγγελματική δύναμη ταχείας αντίδρασης για ειρηνευτικές αποστολές των ΟΗΕ/ΕΕ/NATO, ως μόνιμη μονάδα των Ενόπλων Δυνάμεων. Το προσωπικό της δύναμης αυτής θα προετοιμάζεται

ψυχολογικά για το είδος των επιχειρήσεων υψηλής έντασης που θα καλείται να αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια αποστολών και θα εκπαιδεύεται ταυτόχρονα στο χειρισμό ανθρωπιστικών καθηκόντων, σταθεροποιητικών δράσεων και επιχειρήσεων μάχης.

Η Ελλάδα βρίσκεται γεωγραφικά στη διαχωριστική γραμμή Βορρά και Νότου, με «διαπερατά» σύνορα λόγω γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων και αποτελεί τόσο διαμετακομιστικό κέντρο, όσο και τελικό προορισμό παράνομων αγαθών (ναρκωτικών, ανθρώπων, κλπ.). Έχει αυξανόμενες υποχρεώσεις στον τομέα της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης έναντι των εταίρων της λόγω της Συνθήκης Σένγκεν και άλλων θεσμικών εξελίξεων στο πλαίσιο της ΕΕ. Γενικότερα, δημοκρατικές και οικονομικά και τεχνολογικά ανεπτυγμένες κοινωνίες, όπως η ελληνική, θα συνεχίσουν να είναι τρωτές απέναντι στη διεθνή τρομοκρατία και στο διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, αλλά και σε φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές.

Η σημαντική «κληρονομιά» των Ολυμπιακών Αγώνων (προσωπικό, εξοπλισμός, εμπειρία, τεχνογνωσία, σχεδιασμός) στον τομέα της ασφάλειας, εφόσον αξιοποιηθεί κατάλληλα, θα συμβάλλει τα μέγιστα στην προστασία της εθνικής ασφάλειας από **διεθνικές/ασύμμετρες απειλές** και θα επιτρέψει στην Ελλάδα να συνεισφέρει στις διεθνείς προσπάθειες αντιμετώπισης τέτοιων προβλημάτων.

Συμπερασματικά, θα ήταν χρήσιμη η σύσταση ενός *επιτελικού οργάνου* το οποίο θα είναι ικανό να *θέτει* και να *σχεδιάζει* την ελληνική υψηλή στρατηγική καθώς και να *συντονίζει* τους φορείς που, σύμφωνα με το Σύνταγμα, εμπλέκονται στη σχεδίαση και ανάπτυξη της. Το προτεινόμενο ολιγομελές όργανο (ενδεικτικά ονομαζόμενο «**Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας**») θα στελεχώνεται από διπλωμάτες, στρατιωτικούς και στελέχη άλλων συναρμόδιων κυβερνητικών υπηρεσιών, και τεχνοκράτες-εμπειρογνώμονες, και θα έχει χαρακτήρα υποστηρικτικό προς το ΚΥΣΕΑ, το οποίο θα συνεχίζει να έχει κεντρικό και αποφασιστικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων.